

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1925 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppflyttning i högre lönegrad av skrivbiträdesbefattningarna vid riksbankens huvudkontor.

I en till bankoutskottet ställd, den 19 nästlidna mars dagtecknad skrivelse hava fullmäktige i riksbanken hemställt, att nuvarande fem skrivbiträdesbefattningar vid riksbankens huvudkontor måtte uppflyttas i tredje lönegraden enligt gällande avlöningsreglemente.

Fullmäktiges skrivelse är föranledd av en till fullmäktige ingiven framställning från ifrågavarande biträden.

*Skriv-
biträdenas
framställning.*

I denna framhålles, bland annat, att skrivbiträdenas avlöning vore synnerligen låg icke blott med hänsyn till de höga levnadskostnaderna i huvudstaden utan även i betraktande av deras speciella arbetsuppgifter och de för dem föreskrivna kompetensvillkoren. Under det att motsvarande befattningshavare vid de centrala ämbetsverken endast hade att utföra enklare skriv- och räknearbete, vore deras arbete, huvudsakligen sedelräkning, i regel förenat med penningansvar, för övrigt samma arbete, som utfördes av kameraltbiträden i tredje lönegraden. Deras utsikter för befordran vore dessutom mycket små, då de gifta kvinnliga tjänstemännen nästan undantagslöst kvarstode i tjänst.

Över skrivbiträdenas ifrågavarande framställning hava fullmäktige inhämtat yttrande från lönenämnden för riksdagens verk, som i skrivelse den 16 nästlidna mars anfört följande:

»Under behandling år 1921 inom 1902 års löne regleringskommitté av fråga om reglering av löneförhållanden m. m. beträffande riksdagens verk meddelades från fullmäktige i riksbanken, bland annat, att utom 14 ordinarie kvinnliga biträden vid huvudkontoret, därav 8 i högre grad och 6 i lägre grad, där tjänstgjorde 27 extra kvinnliga biträden, vilka hade full sysselsättning och sålunda icke kunde undvaras, samt att under enahanda förhållanden tjänstgjorde 3 extra kvinnliga biträden vid vardera av avdelningskontoren i Göteborg och Malmö. För att bereda ordinarie anställning åt de äldsta av ifrågavarande extra kvinnliga biträden föreslogs i samband därmed, att vid huvudkontoret måtte inrättas ytterligare 8 kvinnliga biträdesbefattningar, 4 i vardera graden, samt vid vardera av nyssnämnda avdelningskontor 2 i lägre grad.

*Lönenämnden
för riksdagens
verk.*

Sedan kommittén biträtt dessa förslag, förordade kommittén, att under avdelningen B i den av kommittén föreslagna löneplanen dåvarande kvinn-

liga biträden av lägre grad skulle upptagas i tredje lönegraden samt att de kvinnliga biträden av högre grad skulle hänföras till femte lönegraden.

Sedan löneregeringskommitténs berörda förslag förelagts bankoutskottet vid 1921 års riksdag samt utskottet för att förbättra proportionen mellan de extra och de ordinarie biträdena ansett sig böra föreslå, att ytterligare 5 nya ordinarie befattningar för kvinnliga tjänstemän under benämning kontorsbiträden uppfördes i staten med placering i första lönegraden, meddelade riksdagen i skrivelse till fullmäktige den 18 juni 1921, nr 384, att riksdagen fattat beslut enligt bankoutskottets förslag, allenast med den förändring att benämningen kontorsbiträden utbyts mot skrivbiträden.

Nu ifrågavarande skrivbiträden hava emellertid, enligt vad som meddelats lönenämnden, arbete av fullkomligt samma beskaffenhet och samma omfattning som katedralbiträdena, vilka äro placerade i tredje lönegraden. Deras arbete består huvudsakligast i uppräknig och sortering av sedlar under det ekonomiska ansvar, som måste vara förenat med dylikt arbete, ett ansvar, som också enligt vad sökandena framhålla i åtskilliga fall vid uppkomna felräkningar för vederbörande befattningshavare föranlett utbetalning av i deras låga avlöningsställning nog så kännbara ersättningar.

För arbetets jämna och oavbrutna gång torde det i riksbanken ej vara lämpligt att från det övriga bankarbetet utskilja enklare renskrivningsarbete eller annat dylikt med mindre ansvar förenat arbete och koncentrera detta på den mindre kvalificerade arbetskraft, som skrivbiträdena inom statsförvaltningen äro avsedda att representera. Därför fordras också för anställning av kvinna i riksbanken samma kompetens för alla, nämligen, enligt bankoreglementets föreskrift, studentexamen eller erhållet avgångsbetyg från åttaklassigt läroverk för kvinnlig ungdom, medförande normalskolekompetens, eller på annat sätt ådagalagd likvärdig kompetens.

Skrivbiträdenas i riksbankens framställning om förbättrad löneställning torde därför vara värd allt beaktande och böra understödjas, och detta så mycket mera som rättvisa och billighet synes kräva att, då såsom redan förut framhållits skrivbiträdena i riksbanken hava samma arbete och ansvar som de vid deras sida arbetande katedralbiträdena i tredje lönegraden, de även få åtnjuta samma avlöningsförmåner som de senare.

Vid riksbankens avdelningskontor, såväl de båda stora kontoren i Göteborg och Malmö som de mindre avdelningskontoren, hava ej heller några skrivbiträdesbefattningar föreslagits eller blivit inrättade.

Fastän bankoutskottet med sitt förslag vid 1921 års riksdag att överflytta ett antal extra ordinarie kvinnliga tjänstemän till ordinarie givetvis avsåg att därmed bereda dem den bättre ställning, som ordinarie anställning i allmänhet anses medföra, fingo emellertid de kvinnliga befattningshavare, som på grund därav befordrades till ordinarie, ej någon högre inkomst.

Genom uppförande i tjänsteförteckningen av skrivbiträdena i första lönegraden erhöles nämligen dessa såsom begynnelselön 1,800 kronor, därifrån dock måste avdragas pensionsavgift 63 kronor, då däremot extra ordinarie tjänstemän enligt första lönegraden högsta löneklassen i avdelningen 2, för kvinnliga tjänstemän, av löneplanen för extra ordinarie tjänstemän, åtnjuta lön med 1,800 kronor.

Enligt beslut vid 1924 års riksdag beviljades emellertid skrivbiträdena

ett tillfälligt lönetillägg av 120 kronor om året att utgå för tiden till den 1 juli 1925.

Utöver vad redan anförts angående de kvinnliga biträdenas kompetens och arbetsuppgifter anser lönenämnden kunna ytterligare framhållas, att skrivbiträdena med den utbildning och den ansvarsställning, som de innehåva, i löneavseende stå efter gårdskarlarne vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö såväl enligt nu gällande löneplaner som enligt den föreslagna nya löneplanen, där skrivbiträdena skulle komma i andra lönegraden och gårdskarlarne i femte lönegraden, med placering således av de förra ej mindre än tre lönegrader under de senare, ett förhållande som ej läser kunna anses såsom skäligt.

Ett bifall till skrivbiträdenas framställning om inplacering i tredje lönegraden skulle för nuvarande befattningshavares avlöning inom riksbanken medföra en kostnadsökning av 3,588 kronor för år räknat. Vid denna beräkning har man utgått från nu gällande löneplan med det tillfälliga lönetillägget.»

Enligt meddelande i ovan intagna skrivelse hava ledamöterna av lönenämnden herrar *Lovén* och *Vindahl* anmält sin reservation mot lönenämndens förevarande beslut och därvid förklarar sig anse, att skrivbiträdenas framställning ej bort av lönenämnden tillstyrkas.

*Reservation
inom löne-
nämnden.*

För egen del hava fullmäktige i sin ovan omförmälda skrivelse anfört följande:

»Under anslutning till vad lönenämnden sålunda anfört vilja även fullmäktige förorda, att skrivbiträdena vid huvudkontoret uppflyttas till samma lönegrad som kameralbiträdena.

*Fullmäktige i
riksbanken.*

Enligt ett inom lönenämnden upprättat förslag till vissa ändringar i avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk, varöver fullmäktige haft tillfälle att avgiva yttrande, införes en ny gemensam löneplan för manliga och kvinnliga befattningshavare, och upptagas i en i samband därmed uppställd ny tjänsteförteckning under riksbankens huvudkontor 5 skrivbiträden i andra lönegraden och 10 kameralbiträden i sjunde lönegraden av den nya löneplanen.

Med anledning av skrivbiträdenas nu förevarande ansökan hemställa därför fullmäktige, under åberopande av vad i ärendet anförts, att i den nya tjänsteförteckningen för riksbankens huvudkontor icke må upptagas någon befattning i andra lönegraden, men att i stället må uppföras 15 kameralbiträden i sjunde lönegraden.

Enligt vad lönenämnden i sin skrivelse meddelat skulle denna ändring för ifrågavarande ordinarie befattningshavare medföra en kostnadsökning av 3,588 kronor för år räknat.

I samband härmed skulle nuvarande kvinnliga extra ordinarie tjänstemän, som åtnjuta lön enligt första lönegraden, löneklass 1, uti avdelning 2 för kvinnliga tjänstemän av den under 5 § i avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplan, kunna uppflyttas till tredje lönegraden i samma avdelning. Härigenom förorsakade kostnadsökning skulle för extra ordinarie kvinnliga tjänstemän vid riksbankens samtliga kontor uppgå till endast 2,970 kronor.»

Utskottet.

Såsom lönenämnden erinrar, hemställde 1921 års bankoutskott i samband med förslag till reglering av avlöningsförhållandena vid riksdagens verk — i syfte att förbättra proportionen mellan de extra och de ordinarie biträdena vid riksbanken — bland annat, att fem nya befattningar skulle uppföras å ordinarie stat med placering i första lönegraden. Utskottet föreslog därvid, att ifrågakvarande tjänstemän, i likhet med vad som gällde inom kommunikationsverken, skulle benämnas kontorsbiträden. Utskottets förslag bifölls av riksdagen, som emellertid föreskrev, att biträdena skulle benämnas skrivbiträden. Beträffande de göromål, som åligga skrivbiträdena, må erinras, att desamma huvudsakligen bestå i uppräknings- och sortering av sedlar, varmed givetvis är förenat visst ekonomiskt ansvar. Enligt utskottets mening torde nämnda arbetsuppgifter få anses vara av mer påfrestande art än det skriv- och räknearbete, som utföres av skrivbiträdena vid de centrala verken. Under sådana förhållanden och med åberopande av vad lönenämnden i övrigt anfört finner utskottet skäl tala för att skrivbiträdena erhålla en något förbättrad löneställning; och har utskottet i sådant avseende funnit sig böra föreslå, att de från och med den 1 juli 1925 uppflyttas i andra lönegraden, avd. B, av nu gällande löneplan. Med hänsyn till det speciella arbete, här ifrågakvarande biträden hava att utföra, lärer ett bifall till förslaget om deras uppflyttning icke kunna medföra några konsekvenser beträffande de befattningar vid de centrala ämbetsverken, vilka för närvarande äro i lönehänseende jämställda med riksbankens skrivbiträdesbefattningar. Då, såsom av det anförda framgår, skrivbiträdena i riksbanken icke hava att utföra några skrivgöromål, har utskottet dessutom för att tydligare angiva arten av deras berörda arbete ansett den förändring böra vidtagas, att de erhålla benämningen *kassabiträden*.

Ett bifall till utskottets förslag att uppflytta skrivbiträdena i andra lönegraden skulle enligt verkställda beräkningar medföra en årlig kostnadsökning av 960 kronor. Därest i samband härmed de kvinnliga extra ordinarie tjänstemän vid riksbanken, som åtnjuta lön enligt första lönegraden enligt den för dem gällande löneplan, komma att uppflyttas till andra lönegraden i samma löneplan, skulle härav förorsakas en kostnadsökning, uppgående till 1,440 kronor för år räknat.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må besluta, att i riksbanken anställda ordinarie skrivbiträden må med benämning kassabiträden från och med den 1 juli 1925 hänföras till andra lönegraden, avd. B, av den i nu gällande

avlöningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplan.

Stockholm den 30 april 1925.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Vindahl*, *Dalberg*, *Berge*, *Andersson* i Hägelåkra, *Bondeson*, *Bodin* och *Östergren*; samt

av andra kammaren: herrar *Borggren*, *Bäcklund*, *Olsson* i Berg, *Lovén*, *Ryberg*, *Kloo*, *Svensson* i Betingetorp och *Johansson* i Edsbyn.

Reservation

av herrar *Vindahl*, *Berge*, *Bondeson*, *Bodin*, *Bäcklund*, *Lovén* och *Ryberg*, vilka anfört:

»De skäl, som anförts av de kvinnliga skrivbiträdena i riksbanken i och för uppflyttning i högre lönegrad än vad som fastställdes vid 1921 års löneroglering, hava vi icke funnit övertygande, varför vi här avgiva vår från utskottets uppfattning avvikande mening.

Att nu, då statens finansiella ställning är långt ifrån lysande, vidtaga förändringar uppåt, i en så sent som år 1921 antagen löneplan, anse vi icke böra äga rum utan mycket tungt vägande skäl. Icke heller äro vid andra statens verk kvinnliga tjänstemän, med samma kvalifikationer och i stort sett likartat arbete, högre avlönade än dem det här är fråga om.

Som skäl för att det arbete, som utföres av ifrågavarande befattningshavare, är att anse som arbete av mera kvalificerad art, anför man, att liknande arbete utföres av kvinnliga befattningshavare i högre löneställning. En sådan argumentering för en löneuppflyttning bestrida vi bestämt. Likartat arbete av tjänstemän i vitt skilda tjänste- och löneställning förekommer i snart sagt alla statens verk, utan att det hittills, så vitt vi ha oss bekant, ifrågasatts att lönerna därför skulle utjämnas och avrundas uppåt.

Med inrättande av gruppen »ordinarie kvinnliga skrivbiträden» och deras placering i första lönegraden, avsågs att bereda en del av de många extra kvinnliga biträdena en något högre avlöning men framför allt en fastare anställning med rätt till semester och sjukavlöning. Denna grad avsågs givetvis som en passagegrad och bör även fortfarande betraktas såsom sådan.

Tvärtemot vad man anför, att den nu antagna behörighetslagen för kvinnor skulle lägga hinder i vägen för befordran inom rimlig tid, torde lika väl en något snabbare befordran med stöd av denna lag kunna tänkas. I varje fall torde det vara för tidigt att draga några slutledningar av en lag, som ännu inte hunnit visa sina verkningar. Ansökningsrätt till snart sagt alla platser inom verket tillkommer ju i varje fall hädanefter kvinnliga tjänstemän.

Huruvida och i vad mån ett bifall till utskottets förslag skulle medföra, att krav om uppflyttning av skrivbiträdena i de centrala ämbetsverken komme att framföras, våga vi icke yttra oss om. Men det torde icke vara uteslutet, att nog så vittgående konsekvenser kunna bliva en följd av ett bifall till utskottets hemställan.

Åberopande det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå utskottets förevarande framställning.»